

Mehnat tarbiyasi bilan bog'liq holda nutqni rivojlantirish

Eshmatova Rayxon Baxtiyor qizi

Nukus davlat pedagogika instituti Maxsus pedagogika:logopediya

yo'nalishi 2-kurs

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11244176>

ARTICLE INFO

Received: 18th April 2024

Accepted: 20th May 2024

Published: 22nd May 2024

KEYWORDS

*tarbiyachi, pedagog,
o'qituvchi, maktabgacha
ta'lim, tarbiya, nutq
o'stirish, nutq madaniyati.*

ABSTRACT

Ushbu maqolada men mehnat tarbiyasining nutqni rivojlantirishdagi ahamiyati va undan muloqot ko'nikmalarini oshirishda qanday foydalanish mumkinligini ko'rib chiqaman.

Nutqni rivojlantirish insoniy muloqotning muhim jihati hisoblanadi, chunki u odamlarga o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini va g'oyalarini samarali ifoda etish imkonini beradi. Nutqning rivojlanishi yoshlikdan boshlanib, butun umri davomida davom etadigan murakkab jarayondir. Nutq rivojlanishini yaxshilash uchun bu mahoratni oshirishda mehnat tarbiyasi deb ataladigan mehnat va mashg'ulotlarning roliga e'tibor qaratish lozim. Mehnat tarbiyasi kishilarning muloqot qobiliyatini oshirish uchun zarur vositalar va texnikalar bilan ta'minlash orqali nutqni rivojlantirishda asosiy o'rin tutadi. Mashaqqatli mehnat va mashg'ulotlar natijasida odamlar nutq rivojlanishining muhim tarkibiy qismlari bo'lgan talaffuz, intonatsiya va artikulyatsiyani yaxshilashlari mumkin. Muntazam va izchil mashq qilish orqali odamlar boshqalar tomonidan oson tushuniladigan aniq va izchil nutq uslubini rivojlantirishlari mumkin. Qolaversa, mehnat tarbiyasi odamlarning nutq qobiliyatiga ishonchini oshirishga yordam beradi, bu esa samarali muloqot uchun juda muhimdir. Qattiq mehnat qilish va o'zini yaxshilashga intilish orqali odamlar omma oldida nutq so'zlash qo'rquvini engib, o'z fikrini aniq va ishonchli ifoda etish uchun ishonchni rivojlantirishi mumkin. Bu ishonch nafaqat nutq rivojlanishini yaxshilaydi, balki turli sharoitlarda umumiy muloqot qobiliyatlarini ham oshiradi.

Mehnat tarbiyasi odamlarda samarali muloqot qilish uchun zarur bo'lgan yaxshi tinglash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. O'zlarini diqqat bilan tinglash va suhbatlarda faol ishtirok etishga o'rgatish orqali odamlar boshqalarni tushunish va ularga samarali javob berish qobiliyatini yaxshilashlari mumkin. Bu, o'z navbatida, ularning umumiy muloqot qobiliyatlarini oshiradi va boshqalar bilan yaxshi munosabatlarni rivojlantiradi. Qolaversa, mehnat tarbiyasi insonning so'z boyligini kengaytirish va til ko'nikmalarini yaxshilashga yordam beradi. Yangi so'z va iboralarni o'rganishga vaqt va kuch bag'ishlagan holda, odamlar o'zlarining fikrlarini aniq va aniq ifodalash qobiliyatini oshirishlari mumkin. Bu nafaqat nutqni rivojlantirish, balki shaxsiy va professional muhitda umumiy muloqot ko'nikmalarini ham oshiradi. Bundan tashqari, mehnat tarbiyasi odamlarga o'z fikr va g'oyalarini samarali etkazish imkonini beruvchi samarali muloqot strategiyalari va usullarini ishlab chiqishda yordam beradi. Turli xil muloqot usullari va uslublarini qo'llash orqali odamlar boshqalar

bilan bog'lanish va o'z xabarlarini samarali etkazish qobiliyatini yaxshilashlari mumkin. Bu ularning umumiy muloqot qobiliyatlarini oshiradi va boshqalar bilan mustahkam munosabatlar o'rnatishga imkon beradi. Mehnat tarbiyasi insonga o'z fikrini samarali ifoda etish qobiliyatiga to'sqinlik qiladigan muloqot to'siqlari va to'siqlarini engib o'tishga yordam beradi. Qattiq mehnat qilish va izchil mashq qilish orqali odamlar nutqni rivojlantirishda duch keladigan har qanday muammolarni hal qilishlari va muloqot qilish qobiliyatlarini yaxshilash uchun samarali echimlarni topishlari mumkin. Bunday chidamlilik va to'siqlarni engib o'tishga bo'lgan qat'iyat mehnat tarbiyasining asosiy jihati bo'lib, nutq rivojlanishining sezilarli yaxshilanishiga olib kelishi mumkin. Nutq bizning fikr va g'oyalarimizni ifodalash, munozaralarda qatnashish yoki taqdimotlar qilish kabi kundalik hayotimizda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Nutq mahoratimizni oshirish uchun, avvalo, o'z fe'l-atvorimizni, mehnat odobimizni shakllantirishda mehnat ta'limining ahamiyatini tushunishimiz kerak.

Mehnat ta'limi bizga mehnatsevarlik, intizom va qat'iyatning muhimligini o'rgatadi. Turli vazifalar va loyihalarda qatnashish orqali biz vaqtni boshqarish, muammolarni hal qilish va jamoada ishlash kabi qimmatli ko'nikmalarni o'rganamiz. Ushbu ko'nikmalar samarali muloqot qilish qobiliyatimizni oshirish uchun juda muhimdir, chunki ular o'z fikr va fikrlarimizni ifoda etishda ishonchli, tartibli va aniqroq bo'lishga yordam beradi. Mehnat ta'limi ham fidoyilik va sadoqatni qadrlashni o'rgatadi. Qattiq mehnat va qat'iyat orqali biz qiyinchiliklarni engib, maqsadlarimizga erisha olamiz. Ushbu fikrlash nutq qobiliyatimizni rivojlantirish uchun juda muhimdir, chunki u bizni muloqot qobiliyatlarimizni doimiy ravishda yaxshilash va mukammallikka intilishga undaydi. Bundan tashqari, mehnat ta'limi bizga hayotimizning turli jabhalarida, jumladan nutqni rivojlantirishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan amaliy tajriba va bilimlarni beradi. Amaliy mashg'ulotlar va loyihalar bilan shug'ullanish orqali biz o'rganilayotgan mavzularni chuqurroq tushunamiz va samarali muloqot uchun zarur bo'lgan tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiramiz. Bundan tashqari, mehnat ta'limi mas'uliyat va mas'uliyat hissini tarbiyalaydi. Ishimiz va xatti-harakatlarimizga egalik qilish orqali biz so'zlarimiz va qarorlarimiz boshqalarga ta'sirini ko'proq e'tiborga olishni o'rganamiz. Bu mas'uliyat hissi boshqalarning his-tuyg'ulari va istiqbollari hisobga oladigan hurmatli va empatik muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish uchun kalit hisoblanadi. Qolaversa, mehnat ta'limi bizda erishgan yutuqlarimizdan faxrlanish, faxrlanish tuyg'ularini uyg'otadi. Maqsadlarni belgilash va ularga erishish uchun ko'p mehnat qilish orqali biz samarali muloqot uchun zarur bo'lgan o'zimizga ishonch va o'z-o'zini hurmat qilishni rivojlantiramiz. Ijobiy o'z-o'zini imidji bizga ishonchli va qat'iy gapirishga imkon beradi, shu bilan birga fikr-mulohazalar va konstruktiv tanqidga ochiq.

Mehnat ta'limi ham jamoa va hamkorlik tuyg'usini rivojlantiradi. Boshqalar bilan umumiy maqsad sari birgalikda ishlash orqali biz guruhda samarali muloqot qilishni, boshqalarning nuqtai nazarini faol tinglashni va nizolarni tinch yo'l bilan hal qilishni o'rganamiz. Ushbu tajribalar bizga munosabatlarni o'rnatish va o'zaro tushunishni rivojlantirish uchun muhim bo'lgan kuchli shaxslararo muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Umuman olganda, mehnat ta'limi va nutqni rivojlantirish o'rtasidagi bog'liqlik aniq - mashaqqatli mehnat, fidoyilik va mas'uliyatni o'z ichiga olgan holda, biz muloqot qilish ko'nikmalarimizni oshirib, yanada samarali va muvaffaqiyatli muloqotchilarga aylanishimiz mumkin. Shaxsiy rivojlanishga bunday yaxlit yondashuv nafaqat biz uchun, balki jamiyatimiz va butun jamiyatning o'sishi va farovonligiga ham hissa qo'shadi. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, mehnat ta'limining nutqni rivojlantirishga integratsiyalashuvining ahamiyatini e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydi, chunki u bizga tobora o'zaro bog'liq bo'lgan dunyoda muloqotning murakkabligini boshqarish uchun zarur bo'lgan vositalar va resurslarni taqdim etadi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, mehnat tarbiyasi nutqni rivojlantirishda odamlarning muloqot qilish qobiliyatini oshirish uchun vositalar va usullarni taqdim etish orqali hal qiluvchi rol o'ynaydi. Qattiq mehnat qilish va izchil mashq qilish orqali odamlar o'zlarining talaffuzini, intonatsiyasini, artikulyatsiyasini va gapirishda ishonchni yaxshilashlari mumkin. Bu, o'z

navbatida, ularning tinglash qobiliyatini oshiradi, so'z boyligini kengaytiradi va samarali muloqot strategiyasi va usullarini ishlab chiqishga yordam beradi. Umuman olganda, mehnat tarbiyasi nutqni rivojlantirish va turli sharoitlarda umumiy muloqot ko'nikmalarini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Mehnat tarbiyasiga vaqt va kuch bag'ishlagan holda, inson samarali muloqotchi bo'lib, boshqalar bilan mustahkam aloqa o'rnatishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. D.R.Babayeva. "Nutq o'qitish nasariyasi va metodikasi" Toshkent. "Barkamol fayz media". 2018.
2. No'ul Bekmüzaev. "Nutq madaniyati va notiqlik asoslari. Toshkent. "Fan" nashriyoti. 2007.
3. A.J.Omontodiyev. Sh.I.Abduraimova. "Nutq madaniyati va uslubiyati" Toshkent. 2016.
4. Azizxo'jayeva N.«Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat». TDPU-2003.

